

FREUD I SVERIGE 2

En anmeldelse af Per Magnus Johansson:
Freuds psykoanalys. Arvtagare i Sverige del 2.
 Göteborg: Daidalos, 2003; 504 sider, pris 260 sv. kr.

Ole Andkjær Olsen

Jeg har i *Psyke & Logos*, nr. 2, 1999 (s. 583-90) anmeldt Per Magnus Johanssons disputats i to bind om Freud og hans arvtagere i Sverige. Dette værk var på i alt 752 sider, heraf to tredjedele om svensk psykoanalyse med hovedvægt på en gennemgang og analyse af de seks vigtigste psykoanalytiske forfatterskaber i Sverige, (1) Poul Bjerre (1876-1964), (2) Emanuel af Geijerstam (1867-1928), (3) Pehr Henrik Törngren (1908-1965), (4) Ola Andersson (1919-1990), (5) Lajos Székely (1904-1995) og (6) Carl Lesche (1920-1993). I den nye bog fortsættes den svenske historie efter omtrent det samme koncept med ca. hundrede sider lange kapitler om hver af fire yderligere svenske psykoanalytikere, der kun var med som bipersoner i den tidligere afhandling, nemlig (1) Alfhild Tamm (1876-1959), (2) Gunnar Nycander (1900-1964), (3) Gösta Harding (1906-76) og (4) Stefi Pedersen (1908-80). I tilgift er der kortere kapitler om Ericastiftelsen, forholdet mellem læger og psykologer i den psykoanalytiske forening samt kritikken af psykoanalysen i Sverige og internationalt.

Bogens forfatter Per Magnus Johansson (f. 1950) er psykolog, psykoanalytiker og idéhistoriker og underviser ved Göteborgs Universitet. Han er psykoanalytisk uddannet inden for den lacanianske tradition i Paris, hvilket dog ikke har hindret ham i at anlægge en fordomsfri – på én gang solidarisk og kritisk – synsvinkel på den svenske IPA-tradition. I den ambitiøst anlagte svenske udgave af Freuds samlede skrifter i 12 bind, er han ansvarlig for bind IV fra 1997 omfattende skrifterne om hverdagslivets psykopatologi, vitsen m.m. Han er en umådelig flittig bidragyder til de svenske psykologers fagblad, *Psykologtidningen*, og han har faggransket og skrevet omfattende indledninger til en længere række oversættelser af især franske psykoanalytiske og filosofiske værker til svensk. Sidst men ikke mindst er han hovedkraften bag *Freudianska föreningen*, der er virksom i

---

Ole Andkjær Olsen er mag.art. i litteraturvidenskab og dr.phil. på en afhandling om ødipuskomplekset (1988). Har senest udgivet *Psykodynamisk leksikon* (Gyldendal, 2002).

Göteborg, og bag det i 2002 oprettede psykoanalytiske kulturtidsskrift *Psykoanalytisk tid/skrift*.

Den nye bog har som forgængeren sin absolutte styrke i den grundighed, hvormed materialet er indsamlet og fremstillet. Man har tillid til, at de mange interviews og arkivstudier samt læsningen af publicerede værker har bragt alt det for dagen, som med nogen rimelighed kan findes. Dette gælder også, når nogle spor ender blindt. Steffi Pedersen er således en til dels gådefuld personlighed. Hun er født af jødiske forældre i Berlin, men måtte efter studier ved det psykoanalytiske institut i 1933 flygte til Prag og derefter til Norge, hvor hun gennem et kortvarigt ægteskab erhvervede sig navnet Pedersen samt et norsk statsborgerskab, som hun opretholdt resten af livet, selv om hun fra 1943 levede og arbejdede i Sverige. Hun var blandt de første i Sverige, der beskæftigede sig med objektrelationsteorien. Som terapeut og forfatter varetog hun de udstødte og forfulgtes interesser og gav dem al den forståelse, hun måske ikke følte var blevet hende selv til del som flygtning. Kollegerne i den psykoanalytiske forening opfattede hende som noget sårbar. Privat omgikkes hun tilsyneladende fortrinsvis sine analysander, og det var også analysander, der skrev de mange hyldestartikler i *Tidsskrift för Psykoterapi* efter hendes død.

Alfhild Tamm var initiativtager til og grundlægger af *Svenska Psykoanalytiska Föreningen* (der i de første år var finsk-svensk) i 1934. Sigurd Næsgaard havde allerede deltaget i et planlæggende møde i 1931, men mere kom der tilsyneladende ikke ud af det. Hun var Sveriges første kvindelige psykiater og specialiserede sig i taleforstyrrelser. Som talepædagog opdagede hun nytten af psykoanalytiske tolkninger, og modsat den legendariske psykiater Poul Bjerre lagde hun sig gennem 1920'erne stadig mere fast på et freudiansk standpunkt, som hun også forsvarede i offentlige polemikker. Hun var på flere studierejser til bl.a. Wien og gennemgik kortere læreanalyser hos Paul Federn, Helene Deutch og August Aichhorn. Hendes ortodoksi var medbestemmende for, at der hverken var lydhørhed over for eller sympati med Wilhelm Reich, da han i efteråret 1933 kom til Sverige fra Danmark som politisk flygtning, og det var en årsag til, at Reich endte i Norge. Hun var formand for den psykoanalytiske forening i perioden 1934-47, men overlod læreanalyserne til andre, især Ludwig Jekels, der var udsendt af Freud. På den måde førte hun Sverige uden om de opslidende konflikter med IPA, som Reichs tilstedeværelse medførte i Danmark og især Norge.

Den vel nok mest interessante af de personer, der er medtaget i den nye bog, er Gösta Harding. Han var et søgende menneske, der oprindeligt var elev af Poul Bjerre, men som til Bjerres fortrydelse søgte ind i den psykoanalytiske forening i midten af 1940'erne uden dog at slippe kontakten med Bjerre og hans psykioterapeutiske forening. Han fungerede som formand for den svenske psykoanalytiske forening 1954-58 og 1961-62, men havde det så dårligt med psykoanalysens isolationisme og dogmatik, at han meld-

te sig helt ud af foreningen i 1965. Det bør nævnes, at Per Magnus Johansson har vigtige dele af sit materiale fra Gösta Hardings arkiv, og at fyldige citater fra Hardings brevvekslinger – både i dette og det foregående bind – giver et ganske usædvanligt klart indblik i de typer af konflikter, som det organisatoriske arbejde i denne periode trak med sig.

Harding var i perioden 1945-71 leder af Ericastiftelsen, der er en kombineret børnepsykologisk rådgivnings-, behandlings-, uddannelses- og forskningsinstitution, der ved oprettelsen i 1934 var inspireret af Margaret Lowenfelds engelske *Institute of Child Psychology*, men som med tiden kom til at minde mere om Tavistock- og Hampstead-klinikkerne. Harding arbejdede i femten år på en disputats om legeterapi, men udgav den i 1965 som bog uden at indlevere den (hvorefter han alligevel tildeltes et æresdoktorat). Han bidrog desuden med væsentlig forskning i tidlig svensk psykiatri og psykoterapi. En af hans elever stod i 1968 bag oprettelsen af *Svenska Föreningen för Psykoterapi ochPsykoanalys*, der i 2000 omdøbtes til *Svenska Psykoanalytiska Sällskapet* og nu er indlemmet som grenforening i IPA. Blandt dette selskabs toneangivende medlemmer var den nyligt afdøde Ludvig Igra (1946-2003).

Som Per Magnus Johansson selv gør opmærksom på, skal de gennemgæede personer ikke kun forstås som enkeltstående bidragydere til en større helhed, men også som idealtypiske eksempler på, hvordan det var at leve og arbejde som psykoanalytiker i 1900-tallets Sverige. Dette er vigtigt, da ingen af de ti trods alt har noget uomtvisteligt internationalt skoledannende format. Desuden kan flere navne naturligvis tages op end de ti, der nu er gennemgået. Fra dansk side havde vi således gerne set et kapitel om Nils Nielsen, som spillede en væsentlig rolle ved stiftelsen af *Dansk Psykoanalytisk Selskab*. Nogle store og væsentlige forfatterskaber er udelukket, da kun afdøde forfattere er medtaget. Men summen er, at vi har at gøre med et monumentalt bidrag til psykoanalysens faghistorie. Alle, der arbejder med psykologiens og psykoterapiens historie i Skandinavien, bør have Per Magnus Johanssons trilogi stående på reolen.

